

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

*Попович Т.П., Бариська Я.О., Геревич М.О.,
Телеп Ю.В., Фрідманський Р.М.*

ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

Навчально-методичний посібник

УЖГОРОД – 2021

Попович Т.П., Бариська Я.О., Геревич М.О., Телеп Ю.В., Фрідманський Р.М. Історія вчень про державу і право: навчально-методичний посібник. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 44 с.

Навчально-методичний посібник з історії вчень про державу і право розроблений відповідно до вимог Болонської системи, містить вступ, структуру, робочу навчальну програму дисципліни, тематику семінарських занять, примірний перелік питань підсумкового контролю та тематики магістерських робіт для студентів денної і заочної форм навчання та список рекомендованої літератури.

Підготували:

Попович Терезія Петрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Бариська Яна Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Геревич Михайло Олександрович, асистент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Телеп Юлія Василівна, асистент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Фрідманський Роман Михайлович, кандидат юридичних наук, доцент, т.в.о. завідувач кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

Рецензенти:

Рогач Олександр Янович, доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Левкулич Василь Васильович, кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ».

Відповідальний редактор:

Лазур Ярослав Володимирович, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Друкується за рішенням кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» (протокол № 2 від 27 серпня 2021 року)

Навчально-методичний посібник схвалено на засіданні науково-методичної комісії юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» (протокол № 1 від 08 вересня 2021 року)

© Попович Т.П., Бариська Я.О.,
Геревич М.О., Телеп Ю.В.,
Фрідманський Р.М.

© ДВНЗ «УжНУ», 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА	7
ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	12
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	29
ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ТЕМАТИК	32
ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМАТИКИ БАКАЛАВРСЬКИХ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ.....	34
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	42

ВСТУП

Історія вчень про державу і право відноситься до фундаментальних юридичних дисциплін світоглядного характеру. Вона покликана розкривати закономірності процесу розвитку знань про державу і право, про владу та її призначення, а також формувати політичні та правові ідеали. Історія вчень про державу і право досліджує найбільш загальні теоретико-світоглядні проблеми держави і права в їх історичному розвитку з метою поглибленого пізнання політико-правової дійсності.

Історія вчень про державу і право закладає фундамент загальної юридичної культури, юридичного мислення, формує наукову базу юридичного світогляду.

Мета вивчення курсу «Історія вчень про державу і право»: формування системи світоглядних засад студентів щодо розуміння природи і змісту основних державно-правових категорій і понять; загальних закономірностей виникнення й розвитку держави і права; з'ясування їх сутності, визначення можливих перспектив їх подальшої еволюції; розкриття складностей і суперечностей історичного процесу розвитку знань про державу і право, поступового пізнання людською думкою сутності держави і права.

Вивчення історії вчень про державу і право необхідно тому, що воно дає історичну оцінку ідей, в тому числі і тих, які вже намагались матеріалізувати в практику державного будівництва. У той же час історія вчень про державу і право виховує повагу, зміцнює авторитет історично виправданих політичних та правових інститутів, прогресивних теорій і доктрин.

Значення даної навчальної дисципліни полягає також у тому, що наразі у світі значно посилилось ідеологічне протистояння. Іде серйозна боротьба не тільки за ресурси, але і за свідомість людини. У цьому контексті зростає вплив історії вчень про державу і право, оскільки знання ідей дозволяє самостійно розібратися у складних проблемах сучасної політичної реальності.

З огляду на викладене навіть політичні ідеї і вчення, що сягають корінням у сиву давнину, перетворюються в об'єкти гострої боротьби і в тій чи іншій формі використовуються у сучасних ідеологічних і політичних баталіях. І тому студенти-юристи, а тим паче випускники правових факультетів повинні бути добре озброєні знаннями державно-правових ідей і теорій минулого та сучасності.

Завдання дисципліни «Історія вчень про державу і право»:

- 1) допомогти у засвоєнні студентами об'єктивної історичної закономірності становлення державно-правових форм організації суспільного життя;
- 2) сформувати навички орієнтування у складнощах правової методології сучасних концепцій, що пояснюють сутність та призначення держави, права, правових явищ;
- 3) обґрунтувати конкретні державно-правові погляди;
- 4) визначити новизну, оригінальність і соціальну цінність концепцій і поглядів;

5) сприяти оптимальному використанню історичного досвіду правового розвитку демократичних країн, що має практичне значення для вдосконалення процесу вітчизняного державотворення.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: науково обґрунтовані і концептуально оформлені ідеї та погляди мислителів на державу і право, які склалися і розвинулися протягом всієї історії людської цивілізації; правову термінологію; концепції, теорії і доктрини, які в логічно-понятійній формі відображають історичний процес поглибленого пізнання державно-правових явищ; політичні та правові ідеали, характерні тій чи іншій історичній епосі.

вміти: самостійно працювати з першоджерелами державно-правової думки, виявити змістовну, методологічну (світоглядну) і програмно-оціночну частину політичних та правових вчень, концепцій, доктрин; за допомогою впровадження отриманих знань та понятійно-категоріального апарату з'ясувати питання походження держави і права, їх типологію, правові форми діяльності, основні принципи побудови форм державного правління, устрою та режиму, особливості правових систем, визначати соціальне призначення держави і права, встановлювати співвідношення права й держави, права й закону, держави й індивіда; критично оцінювати сучасну правову і політичну реальність.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.	2	2					8	2				6
Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.	6	2	4				8	2				6
Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.	8	4	4				8	2				6
Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та країнах Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).	6	2	4				8					8
Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.	4	2	2				8	2				6
Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	4	2	2				6					6
Разом за змістовим модулем 1	30	14	16				44	6				38
Змістовий модуль 2.												
Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.	18	4	6			8	8	2				6
Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.	12	4				8	8					8
Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	18	4	6			8	10	2				8
Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.	16	2	6			8	6					6
Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.	18	4	6			8	8	2				6
Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.	8	2				6	6					6
Разом за змістовим модулем 2	90	20	24			46	46	6				40
Усього годин	120	34	40			46	90	12				78

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право

Предмет історії політичних та правових вчень. Основні терміни історії вчень про державу і право. Поняття політико-правового вчення, ідеї, концепції, доктрини та теорії. Функції історії вчень про державу і право. Методологія історії політичних та правових вчень. Методи вивчення історії вчень про державу і право. Критерії оцінки політико-правових доктрин. Місце історії політичних та правових вчень в системі наук та юридичних, зокрема. Періодизація історії політичних і правових вчень.

Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу

Становлення та розвиток політико-правової ідеології як специфічної форми суспільної свідомості. Її особливості в класово-станових суспільствах. Політичні і правові вчення в державах Давнього Сходу, в Стародавній Індії та Стародавньому Китаї. Загальна характеристика релігійно-міфологічних уявлень про політику, державу і право у країнах Давнього Сходу в II–I тис. до н. е.

Політична і правова думка у Давній Індії. Політико-правові ідеї брахманізму і буддизму. Політична і правова думка у Давньому Китаї. Вчення Конфуція про суспільство, державу і право. Принципи гуманності та ритуалу. Соціально-політичні та правові ідеї Мао-цзи. Вчення даосизму (Лао-цзи). Теорія політики і права легістів.

Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі

Загальна характеристика періодів давньогрецької політико-правової думки. Ранній період давньогрецьких вчень. Софісти про державу і право. Сократ про державу і право. Вчення про державу і право Платона. Проект ідеального ладу в праці «Держава». Платон про співвідношення держави і права в діалозі «Політик». Класифікація форм держави. Платон про право і державу в праці «Закони». Політико-правове вчення Арістотеля. Поняття держави, класифікація форм держави, справедливість та її види, право і закони. Погляди на державу і право Епікура та його послідовників. Політико-правові погляди давньогрецьких стоїків (Зенон, Клеанф, Хрїсїп; Панетій, Посїдоній). Полїбій про класифікацію форм держави. Теорія «кругообігу». Поняття змішаної форми держави.

Політичні і правові вчення у Давньому Римі. Державно-правові погляди Цицерона: поняття держави та характеристика її форм; правова теорія Цицерона. Римські стоїки про державу і право (Сенека, Епїктет, Марк Аврелій Антонїн). Римські юристи про право та його види (Гней Флавій, Тїберій Корункарій, Гай, Папїніан, Павел, Ульпїан, Модестїн). Політико-правові ідеї раннього християнства. Августин Аврелій про державу і право.

Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та Арабського Сходу (V ст. – XIV ст.)

Проблеми держави і права в теологічному світогляді середньовіччя, основні риси та напрямки розвитку.

Політичні і правові концепції в середньовічній Західній Європі. Вчення Фоми Аквінського про види законів, про елементи державної влади, про співвідношення церкви і держави.

Проблеми держави і права в ідеології середньовічних ересей. Критика теократичних ідей у вченні Марсилія Падуанського. Державно-правові ідеї середньовічних юристів. Ісламська політико-правова думка.

Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації

Загальна характеристика епох Відродження і Реформації.

Політико-правове вчення Н. Макіавеллі про цілі і форми держави, про методи здійснення влади. Погляди на співвідношення політики і моралі. Макіавеллізм.

Державно-правові ідеї Реформації: М. Лютер, Т. Мюнцер, Ж. Кальвін.

Ж. Боден про суверенітет державної влади, право та класифікацію законів.

Політико-правові ідеї раннього соціалізму. Питання держави і права в «Утопії» Т. Мора і «Місті Сонця» Т. Кампанелли. Порівняльна характеристика концепцій ідеальних держав.

Ф. Бекон про особливості держави, форми правління та проблеми співвідношення природного і позитивного права.

Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст

Державно-правова думка Нідерландів XVII ст.: загальна характеристика.

Г. Гроцій про сутність і джерело природного права та класифікацію права.

Природно-правова теорія Б. Спінози. Розуміння держави, її походження, класифікація форм державного правління. Обґрунтування демократії.

Державно-правові концепції періоду Англійської революції XVII ст.: Дж. Мільтон, Дж. Лільберн, Дж. Уінстенлі.

Вчення про право і державу Т. Гоббса. Концепція державного абсолютизму. Розмежування публічної і приватно-правової сфер дії прав і обов'язків монарха і громадян.

Ліберальна доктрина держави і права Дж. Локка. Сутність держави та принципи обмеження її влади. Теорія розподілу влад, її особливості. Обґрунтування ідей конституційної монархії та суверенітету народу.

Змістовий модуль 2.

Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва

Основні політико-правові ідеї епохи Просвітництва.

Вчення про державу і право мислителів французького просвітництва.

Політична програма Вольтера. Принципи свободи, рівності людей. Класифікація законів. Вчення про державу і право Ш.-Л. Монтеск'є. Концепція «Дух законів». Теорія розподілу влади.

Ж.-Ж. Руссо про походження держави, поняття та види законів. Теорія народного суверенітету та його гарантії.

Державно-правові ідеї доби французької революції XVIII ст.: Ж. П. Марат, М. Робесп'єр, Г. Бабеф, Морелі.

Вчення про державу і право мислителів німецького та італійського просвітництва. Особливості політико-правових вчень С. Пуфендорфа, Г. В. Лейбніца, Х. Вольфа, Х. Томазія. Державно-правові ідеї Д. Віко та Ч. Беккарія.

Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США

Особливості державно-правових ідей американських просвітників: загальна характеристика.

Державно-правова концепція Б. Франкліна. Питання парламентаризму. Т. Пейн про походження держави, концепцію республіки, прав людини та розуміння Конституції.

Політико-правова доктрина Т. Джефферсона: розуміння форм держави, концепції прав людини та ідеї народного суверенітету.

Погляди федералістів на державу і право. Політико-правові погляди О. Гамільтона, Дж. Адамса та Дж. Медісона: розуміння сутності держави, характеристика її форм, принципи розподілу влади та проблеми взаємодії гілок влади між собою.

Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. – початок XIX ст.)

Загальна характеристика основних напрямків політико-правової ідеології Німеччини в кінці XVIII - на початку XIX ст.

Ліберальне вчення про право і державу І. Канта. Категоричний імператив.

Співвідношення моралі і права І. Кант як теорик правової держави. Проект «вічного миру».

Вчення Г. В. Гегеля про право і державу: розуміння сутності права, його класифікація та основні етапи розвитку. Г. Гегель про ідею держави, конституційну монархію та інші форми держави. Концепція громадянського суспільства. Основні проблеми у сфері міжнародного права.

Історична школа права (Г. Гуго, Ф. Савіньї, Г. Пухта). Критика природно-правової теорії. Погляд на походження права та його залежність від історії народу, а також етапи розвитку права.

Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право

Основні ідеї лібералізму: загальна характеристика. Англійський лібералізм. Теорія утилітаризму І. Бентама. Дж. Міль про свободу та демократію.

Французький лібералізм. Б. Констан про політичну і особисту свободу, про оптимальну форму держави та ідею розподілу влади. А. де Токвіль про сутність демократії, її необхідні елементи, а також основні аспекти співвідношення рівності і свободи.

Погляди на державу і право представників соціалістичного утопізму: А. де Сен-Сімона, Ш. Фур'є та Р. Оуена.

Виникнення юридичного позитивізму. Проблеми держави і права в соціології О. Конта Принципи соціократії. Дж. Остін про сутність позитивного права та особливості джерел права.

Соціологічна теорія права Р. фон Ієрінга. Теорія держави (поєднання соціологічних та юридичних методів), а також вчення про суб'єктивне право Г. Еллінека. Концепція органічного походження держави Г. Спенсера, а також розуміння сутності права.

Марксизм як політико-правова течія. К. Маркс та Ф. Енгельс. Соціально-історичні джерела марксистського розуміння держави і права. Держава і право як надбудовні явища та їх класовий характер.

Ліберальний напрямок політико-правової думки Росії XIX ст. Б. Чичерін про сутність правової держави, концепцію конституційної монархії, а також розуміння права. Формально-догматична концепція права Г. Ф. Шершеневича.

Тема 11. Сучасні концепції про державу і право

Основні тенденції політико-правових концепцій XX ст.: загальна характеристика. Неокантіанські концепції права: Р. Штаммлер, Г. Радбрух та В. Науке. Неогегельянські концепції права: К. Ларенц, Г. Геллер, Д. Джентіле.

Психологічна теорія права Л. Петражицького. Теорія солідаризму Л. Дюгі. Ліберальні доктрини XX ст.: К. Поппер, Р. Даль, Ф. фон Гаєк (Хайек). Теорія еліт В. Парето та Г. Москі. Особливості соціологічної школи права: Є. Ерліх та Р. Паунд. Теорія правового реалізму Дж. Френка, К. Левелліна, Е. Тоффлера. Чиста теорія права Г. Кельзена. Аналітична юриспруденція Г. Харта. Сучасні концепції відродженого природного права. Політико-правові погляди Л. Фуллера.

Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї

Становлення державно-правових ідей в Київській Русі. Основні політичні та правові проблеми пам'яток Давньоруської держави. Державно-правова концепція Ф. Прокоповича. Реформаторські ідеї С. Десницького. Вчення про конституційну монархію з розподілом гілок влади. Я. Козельський про право та його джерела, а також поняття закону. Г. Сковорода про ідеальну державу.

Загальні тенденції розвитку політико-правових ідей в Україні ХІХ ст. Кирило-Мефодіївське товариство про проблеми держави і права. Політико-правові погляди М. Драгоманова: походження держави і права, сутність держави, розуміння права та його джерел. І. Франко про виникнення держави і права, співвідношення права і закону, а також соціалістичну державу як суспільний ідеал. Б. О. Кістяківський про правову державу та сутність права. Консервативна модель державності В. Липинського. Національно-демократична модель української державності С. Дністрянского. Розвиток та особливості поглядів на державу і право діячів УНР (М. Грушевський та В. Винниченко). Основні напрямки розвитку державно-правових концепцій в Україні на сучасному етапі. Проблеми формування демократичної правової соціальної держави і громадянського суспільства в Україні. Українська правова система і міжнародне право: сучасні проблеми взаємодії і гармонізації.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу (4 год.)

План

1. Погляди на державу і право у Ст. Індії:
 - Брахманізм;
 - Буддизм
2. Політико-правові погляди Конфуція.
3. Держава і право в доктрині даосизму.
4. Концепція права і держави Мо-Цзи.
5. Китайські легісти про державу і право.

Література до теми:

1. Артхашастра или наука политики – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1959. – 795 с.
2. Безносова Я. В. Дхармашастры как источники изучения древнеиндийского общества: история и современность / Я.В. Безносова // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2014. №2(34). С. 13-14
3. Городній М. Типологічні особливості індуського права в контексті акультураційних процесів / М. Городній // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – лютий 2014. – С. 20-27.
4. Гране М. Китайская мысль от Конфуция и Лаоцзы / Марсель Гране; [пер. с фр. В. Б. Иорданского]. – М. : Алгоритм, 2008. – 528 с
5. Древнекитайская философия. Собрание текстов в двух томах. Т. I. – М., «Мысль», 1972. –303 с.
6. Дхармашастра Нарады Пер. с санскрита и коммент. А.А.Вигасина и А.М.Самозванцева. Вступ. ст. А.А.Вигасина. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1998. 256 с.
7. Зінченко О. В. Історія вчень про державу і право: у таблицях і дефініціях: навч. посіб. / О. В. Зінченко, О. В. Петришин. Х.: Право, 2012. 208 с.
8. История политических и правовых учений. Учебник для вузов / Под редакцией докт. юрид. наук, профессора О. Э. Лейста. М.: Издательство «Зерцало», 2006. 568 с.
9. История политических и правовых учений. Хрестоматия. – Харьков, 1999. 1075 с.
10. История политических и правовых учений: Учебник для вузов / Под общ. ред. акад. РАН, д. ю. н., проф. В. С. Нерсесянца. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2006. – 944 с.
11. Ігнатенко В.В. Поняття «громадський порядок» як категорія публічно-правових відносин за часів Стародавнього Світу / В. В. Ігнатенко // Форум права. 2011. № 4. С. 308-313.

12. Історія вчень про державу і право: Підручник / За ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х.: Право, 2008. – 240 с.
13. Кіктенко В.О. Джозеф Нідем про основні філософські школи традиційного Китаю / В. О. Кіктенко // Філософський альманах. К.: Центр духовної культури, 2004. № 39. URL: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_39/Kiktenko_1.htm
14. Книга правителя області Шан (Шан цзюнь шу). – Изд 2-е, доп. / Пер. с кит., вступ. ст., комент., послесл. Л. С. Переломова. М. : Ладомир, 1993. 392 с.
15. Крашенинникова Н. А. Происхождение права в Древней Индии / Н. А. Крашенинникова // Правоведение. – 1977. – № 1. – С. 75 – 84.
16. Лебедев В. (Бостон). Китайская философия управления, не имеющая себе равных URL: <http://www.vestnik.com/issues/97/0708/win/lebedev.htm>
17. Мищак І. М. Вплив політико-правових положень дхармашастр і артхашастр на становлення системи державного управління в Стародавній Індії / І. М. Мищак // Наукові записки інституту законодавства Верховної Ради України. 2013. - №2. С. 18-22.
18. Мищак І. М. Нормативно-правове забезпечення державного управління та державної служби в Стародавньому Китаї / І. М. Мищак // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2013. № 6. С. 12-15.
19. Нестуля О.О. Лідерство давньоіндійських «Законів Ману» (II ст. до н.е. – II ст. н.е.) / О.О. Нестуля // Економічний форум. 2013. №3. С. 238-243.
20. Самозванцев А.М. Правовой текст дхармашастры: автореф. дис. ... доктора исторических наук: 07.00.03 / А.М. Самозванцев. Москва, 1989. 35 с. URL: <http://cheloveknauka.com/v/393873/a#?page=1>.
21. Томкіна О.О. Моральний облік влади у політико-правовій думці Індії та Китаю / О.О. Томкіна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Випуск 33. Том 1. С. 49-53.
22. Яковчук В.И. Артхашастра – источник науки государственного управления / В.И. Яковчук URL: http://www.pas.by/dfiles/001110_909201_yakovchuk_14.pdf.

Тема 2. Вчення про державу і право у Давній Греції (2 год.)

План

1. Державно-правові погляди Платона:
 - а) загальна характеристика проекту ідеальної держави та класифікація форм держави згідно трактату «Держава»;
 - б) загальна характеристика проекту ідеальної держави та класифікація форм держави згідно трактату «Закони»;
 - в) розуміння держави та класифікація її форм згідно трактату «Політик»;
 - г) розуміння закону у політико-правовій спадщині Платона.
2. Державно-правова концепція Аристотеля:
 - а) загальна характеристика поглядів Аристотеля на державу та право;
 - б) класифікація держав за формою.
3. Політико-правові погляди Полібія.

Література до теми:

1. Аристотель. «Политика. Афинская полития». Серия: «Из классического наследия». – М.: Мысль, 1997. 343 с.
2. Аристотель. Политика. Метафизика. Аналитика / Пер. з древнегреч. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгар, 2008. – 960 с.
3. Аристотель. Этика. – М.: Изд-во АСТ, 2002. – 492 с.
4. Вар'ян О.О. Вплив полісу на формування образу ідеального громадянина в Давніх Афінах / О.О. Вар'ян // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2014. Вип.40. С. 275-280.
5. Канарш Г. Ю. Этические основания политики в современном аристотелианстве / Г. Ю. Канарш // Гуманитарные науки: теория и методология. 2005. №2. С. 145-152.
6. Карабущенко П. Л. Антидемократические традиции Античности / П. Л. Карабущенко // Правоведение. 1998. № 3. С. 22 – 29.
7. Ковальчук В. Б. Питання легітимності влади в політико-правовому вченні Платона / В. Б. Ковальчук // Проблеми філософії права. 2004. Том II. С. 191-203.
8. Кудрявцева Т.В. Народный суд и афинская демократия : диссертация ... доктора исторических наук: 07.00.03 / Т.В. Кудрявцева. Санкт-Петербург, 2008. 677 с. URL: <http://www.dslib.net/vseobwaja-istoria/narodnyj-sud-i-afinskaja-demokratija.html>.
9. Меленко С.Г. Аристотель про соціальні основи держави / С.Г. Меленко // Держава і право. 2012. Вип. 56. С. 60-65.
10. Меленко С.Г. Давньогрецька філософія права як світоглядне джерело української філософсько-правової думки і права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док-ра. юрид. наук: спец. 12.00.12 «Філософія права» / С.Г. Меленко. Київ, 2014. 44 с.
11. Меленко С.Г. Еволюція філософсько-правових поглядів Платона Афінського на форми державного правління / С.Г.Меленко // Вісник Львівського університету. Серія юридична: Зб. наук. пр. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2012. Вип. 56. С.30-37.
12. Меленко С.Г. Ідеальна форма державного правління у філософсько-правовій спадщині Аристотеля / С.Г.Меленко // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Випуск 618: Правознавство. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. С.20-25.
13. Меленко С.Г. Історичні особливості впливу давньогрецької філософії права на процеси становлення римської культури та державно-правової системи / С.Г.Меленко // Наше право: Науково-практичний журнал. К., 2013. №10. С. 5-10.
14. Меленко С.Г. Соціальна основа ідеальної держави Платона Афінського / С.Г.Меленко // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Випуск 628: Правознавство. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. С.50-55.
15. Михаленко Ю.П. Политический идеал Платона в контексте реальной истории / Ю.П. Михаленко. М., 2003. 207 с.

16. Петрінко В. С. Вплив «Політики» Арістотеля на становлення і розвиток Європейської політичної думки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.01 «Теорія та історія політичної науки» / В.С. Петрінко. Львів, 2003. 20 с.

17. Платон. Держава / Пер. з давньогрец. та комент. Коваль Д. – К.: Основи, 2000. – 354 с.

18. Платон. Законы / Общ. ред. Лосева А.Ф. и др.; Пер. з древнегреч. Егунова А.Н. и др. – М.: Мысль, 1999. – 830 с.

19. Платон. Собрание сочинений в четырёх томах. Том 1. — М., 1990. – 864 с.; Том 2. — М., 1993. – 528 с.; Том 3. — М., 1994. – 656 с.; Том 4. — М., 1994. – 832 с.

20. Процюк І. В. Становлення вчення про форму правління держави / І. В. Процюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2009. – Випуск 17. – С. 21-34.

21. Сафонов В. Н. Политические идеи Платона и Аристотеля в контексте современности / В. Н. Сафонов. – Ульяновск: УлГТУ, 2012. – 230 с.

Тема 3. Вчення про державу і право у Давньому Римі (2 год.)

План

1. Державно-правові погляди Цицерона:

а) поняття держави та характеристика її форм;

б) правова теорія Цицерона.

2. Римські стоїки про державу і право (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій Антонін).

3. Римські юристи про право та його види (Гней Флавій, Тіберій Корункарій, Гай, Папініан, Павел, Ульпіан, Модестін):

а) поняття права, справедливості та закону: їх співвідношення;

б) класифікація права та суть його видів.

Література до теми:

1. Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права / Упор.: С. Головатий, М. Козюбра, О. Сироїд; Відп.ред. С. Головатий; Наук. ред. С. Головатий, О. Сироїд, О. Волкова, А. Черевко; Вст. сл. С. Головатий. К.: «Книги для бізнесу», 2008. 992 с.

2. Бабич І.Г. Принципи природного права у еволюції римського приватного права / І.Г. Бабич // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. 2007. Вип. 31. С. 140-144.

3. Бабич І.Г. Формування у римському договірному праві концепції справедливості як основного принципу приватного права / І.Г. Бабич // Правове життя сучасної України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 16-17 трав. 2014 р. : у 2-х т. Одеса : Юрид. літ., 2014. Т. 1. С. 260-262.

4. Брагова А. М.. Цицерон о законах идеального государства / А.М. Брагова. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsitseron-o-zakonah-idealnogo-gosudarstva>.

5. В. Левкулич. Ідея соціальної рівності в епоху античності / В. Левкулич // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. К., 2008. Вип. 71. С. 139-150.
6. Горбунов М. А. Правопонимание римских юристов как фактор системности римского правопорядка / М. А. Горбунов // Закон и право. 2010. № 5. С. 119 – 120.
7. Горбунов М.А. Категории "lex" и "ius" как факторы системной целостности римского правопорядка (к вопросу о правопонимании римских юристов) // Закон и право. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010, № 7. С. 43-44.
8. Ігнатенко В.В. Поняття «громадський порядок» як категорія публічно-правових відносин за часів Стародавнього Світу / В. В. Ігнатенко // Форум права. 2011. № 4. С. 308-313.
9. Меленко С. Г. Марк Тулій Цицерон: феноменологія поглядів на право та закон / С. Г. Меленко // Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове видання юридичного факультету ДВНЗ «Запорізький національний університет», 2015. № 2. С. 272-275. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2015/76.pdf.
10. Меленко С.Г. Стоїцизм: феноменологічно-правовий аналіз / С.Г.Меленко // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 644: Правознавство. – Чернівці: ЧНУ, 2013. – С.26-30.
11. Меленко С.Г. Феномен рецепції давньогрецького стоїцизму в давньоримській філософії права / С. Г. Меленко // Європейські перспективи : науково-практичний журнал. – К., 2015. - № 3. – С. 5-11.
12. Саглаєва Н.О. Принципи права в юриспруденції Стародавнього Риму / Н.О. Саглаєва // Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 63. С. 265-271.
13. Терещук М.М. Форми державного правління: історико-правовий аспект / М.М. Терещук, О.А. Долгий // Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 1. С. 70-76 URL: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/ur_2011_1/070-77.pdf.
14. Федущак-Паславська Г. М. До питання про періодизацію історії розвитку римського права / Г. М. Федущак-Паславська. URL: <http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/3820/The%20Periodization%20of%20the%20History%20of%20Roman%20Law.pdf?sequence=1>.
15. Харитонova Т.Є. Систематизація права у Візантійській імперії у першій половині VI ст. н.е. (Систематизація Юстиніана): автореф.дис....кандидата юрид. наук: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових вчень» / Т.Є. Харитонova // Одеса, 2003. – 16 с.
16. Цицерон Марк Туллий. Диалогі: О государстве; О законах. – М., 1994. URL: <http://grachev62.narod.ru/cicero/Ogl.html>.
17. Шабуніна В.В. Поділ права на публічне і приватне в римському праві / В.В. Шабуніна // Проблеми законності. 2006. Вип. 77. С. 14-22.
18. Шевченко О. Виникнення і розвиток преторського права / О.Шевченко, О. Піша // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2014. №1(99). С. 40-43.

Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя (4 год.)

План

1. Державно-правові погляди Ф. Аквінського.
2. Проблеми держави і права у вченні М. Падуанського.
3. Державно-правові ідеї середньовічних юристів.

Література до теми:

1. Аквинский Ф. О правлении государей / Ф. Аквинский URL: http://www.unavoce.ru/library/aquinas_ruling.html.
2. Аквинский Ф. О правлении государей. Политические структуры эпохи феодализма в Западной Европе VI-XVII вв./ Ф. Аквинский. Л: Наука, 1990. 235 с.
3. Аквинский Фома. Сумма теологий / Аквинский Фома : в 4 ч. : пер. с лат. С. Еремеева, А. Юдина. – К. : Ника-центр, СПб. : Алетея, 2006. Ч. 1. 560 с.
4. Аквінський Тома. Коментарі до Аристотелевої «Політики» / Аквінський Тома : пер. з лат. О. Кислюка; передмова В. Костусенка. К. : Основи, 2003. 794 с.
5. Бальжик, І. А. Теократична держава та «симфонія влади» / І. А. Бальжик // Держава і право : зб. наук. пр.: Юрид. і політ. науки. К.: Ін-т держави і права НАНУ, 2006. Вип. 32. С. 67-75.
6. Булдакова О. Держава, влада та право в політичних концепціях Августина Блаженного та Фоми Аквінського: еволюція ідей / О. Булдакова // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2012. № 112. С. 4-6.
7. Вдовичин І.Я. Свобода особи в епоху європейського Середньовіччя (теологічна інтерпретація ідеї природного права) / І.Я. Вдовичин // Європейські перспективи. 2013. № 3. С. 5-14.
8. Вовк Д.О. Право і релігія: загальнотеоретичні проблеми співвідношення: монографія / Д.О. Вовк. – Харків: «Право», 2009. 228 с.
9. Дубас Н.Я. Ідея громадянського суспільства у працях античних мислителів та філософів Середньовіччя / Н. Я. Дубас // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1 С. 26-29.
10. История политических и правовых учений. Учебник для вузов / Под редакцией докт. юрид. наук, професора О. Э. Лейста. М.: Издательство «Зерцало», 2006. 568 с.
11. История политических и правовых учений. Хрестоматия. Харьков, 1999. 1075 с.
12. История политических и правовых учений: Учебник для вузов / Под общ. ред. акад. РАН, д. ю. н., проф. В. С. Нерсесянца. – 4-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2006. 944 с.
13. Котуков О.А. Генезис наукових ідей щодо обмеження публічної влади / Котуков О. А. // Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 2(50). С. 1-8.
14. Лупарев Г.П. Политико-правовые воззрения Марсилия Падуанского / Г.П. Лупарев // Ученые записки Академии экономики и права. 2009. № 1(16). – С.3-17 URL: <http://elibrary.kz/databases/statia/detail.php?ID=124950>.

15. Луцький І.М. Становлення основоположних засад філософсько-правової аксіології під впливом християнських цінностей (на підґрунті співвідношення релігії і права) / І.М. Луцький // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2013. - Вип. 31. - С. 33-43.

16. Серегин А.В. Развитие учений о монархической форме правления в средневековой Европе / А.В. Серегин URL: http://www.juristlib.ru/book_9034.html.

17. Толкач А. М. Проблема співвідношення світської та релігійної влади у трактаті «Захисник миру» Марсилія Падуанського / Толкач А.М. // Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3-1. С.75-77.

18. Фаст О.О. Внесок Фоми Аквінського у формування концепції верховенства права / О.О. Фаст // Науковий вісник УжНУ. Серія: «Право». 2017. Вип. 43. Том 1. С. 44 – 47.

19. Хмара М.В. Філософсько-правове обґрунтування концептуальних основ громадянського суспільства крізь призму епох / М. В. Хмара // Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2 (6). С. 1-8.

Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації (2 год.)

План

1. Політико-правове вчення Н. Макіавеллі (доба Відродження і Реформації).

- «Правитель»;
- «Роздуми про першу декаду Тита Лівія».

2. Державно-правові ідеї Реформації: М. Лютер, Т. Мюнцер, Ж. Кальвін.

3. Вчення Ж. Бодена про державу і право (доба Відродження і Реформації).

4. Ф. Бекон про державу і право.

Література до теми:

1. Баязитова Г. И. К вопросу о политико-правовых истоках теории Жана Бодена // Вестник Тюменского государственного университета. Тюмень: Изд-во ТюмГУ. 2002. № 2. С. 56-62.

2. Баязитова Г. И. Политико-правовые воззрения Жана Бодена: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата исторических наук. специальность 07.00.03 – всеобщая история (средние века). Тюмень, 2006. 24 с.

3. Боден Ж. Шесть книг о государстве // Антология мировой политической мысли: В 5 т. Т.2. М., 1999. С. 689-695.

4. Дзьобань О. П. Філософсько-правові аспекти творчості Ніколо Макіавеллі / О. П. Дзьобань, К. В. Гайдашук // Право і Безпека. 2006. Т. 5, № 4. С. 15-19.

5. История политических и правовых учений. Учебник для вузов / Под редакцией докт. юрид. наук, профессора О. Э. Лейста. М.: Издательство «Зерцало», 2006. 568 с.

6. История политических и правовых учений: Учебник для вузов / Под общ. ред. акад. РАН, д. ю. н., проф. В. С. Нерсесянца. – 4-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2006. 944 с.

7. История политических и правовых учений: хрестоматия. Харьков, 1999. 1075 с.

8. Котуков О.А. Генезис наукових ідей щодо обмеження публічної влади / О.А. Котуков // Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 2 (50). С. 1-8.

9. Лукоянов В. В. Фрэнсис Бэкон и идеологические предпосылки английской буржуазной революции: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. истор. наук: спец. 07.00.03 «Всеобщая история (соответствующего периода)» / В. В. Лукоянов. Горький, 1981. – 24 с.

10. Мазур Т. І. Державний суверенітет як політико-правове явище / Мазур Т.І. // Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 52. С. 222-229.

11. Макиавелли Николо. Государь / Н. Макиавелли URL: http://thelib.ru/books/makiavelli_nikolo/gosudar.html.

12. Н.В. Гринюк. Поняття суверенітету у сучасному міжнародному праві / Н.В. Гринюк // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. 2011. Випуск 559. С. 58-61.

13. Никколо Макиавелли: Pro et contra. Личность и творчество Никколо Макиавелли в оценке русских мыслителей и исследователей: антология – Санкт-Петербург: Издательство Русского Христианского гуманитарного института, 2002. – 694 с. URL: http://lib100.com/book/philosophy/n_machiavelli/_%C5%E2%EB%E0%EC%E8%E5%E2%20%C8.%C8.,%20%CD%E8%EA%EA%EE%EB%EE%20%CC%E0%EA%E8%E0%E2%E5%EB%EB%E8.pdf.

14. Субботин А. Л. Фрэнсис Бэкон / А. Л. Субботин. М.: Мысль, 1974. 175 с.

15. Хмара М.В. Філософсько-правове обґрунтування концептульних основ громадянського суспільства крізь призму епох / М.В. Хмара // Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2 (6). С. 1-8.

Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст. (2 год.)

План

1. Вчення про державу і право Г.Гроція.
2. Політико-правові погляди Б. Спінози.
3. Вчення про право і державу Т. Гоббса .
4. Ліберальна доктрина держави і права Дж. Локка.

Література до теми:

1. Боднарів О.Г. Політичні та правові вчення Спінози / О.Г. Боднарів. Т.А. Потапчук // Наукові записки КНТУ. 2011. Вип.11. Ч. I. С. 59-61.

2. Бредун І. В. Уявлення про державу англійських філософів XVII ст. на прикладі Томаса Гоббса / І. В. Бредун // Гуманітарний часопис. 2011. № 1. С. 122-126.

3. Волинець В. В. Становлення вчення про функції і призначення держави в політико-правовій теорії Дж. Локка / В. В. Волинець // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 5. С. 97-104.
4. Гоббс Т. Левиафан або суть, будова і повноваження держави церковної та громадянської / Т. Гоббс. - К.: Дух і Літера, 2000. - 606 с.
5. Гоббс Т. Философское основания учения о гражданине / Т. Гоббс. М.: АСТ, 2001. 304 с.
6. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского / Т. Гоббс // Сочинения: В 2 т. Т. 2. М.: Мысль, URL: <http://grachev62.narod.ru/hobbes/content.htm>.
7. Гордієнко І. Філософсько-правове підґрунтя самообмеження державної влади / І. Гордієнко // Національний юридичний журнал: теорія і практика. Липень 2017. С. 9-12.
8. Горяинов О. В. Политико-правовые идеи Т. Гоббса и их влияние на философию французского просвещения: теоретико-методологический историко-правовой аспекты: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; История учений о праве и государстве» / О. В. Горяинов. М., 2008. 24 с.
9. Гроций Г. О праве войны и мира / Г. Гроций. М., 1994. 868 с.
10. Дзьобань О. П. Проблема індивідуальної та колективної безпеки у творчості Томаса Гоббса та Іммануїла Канта (філософсько-правовий аспект) / О. П. Дзьобань, Ю.С. Разметаєва // Проблеми філософії права. 2005. Т. III. № 1-2. С. 368-373.
11. Дзьобань О.П. Проблеми безпеки у договірній концепції Томаса Гоббса: аксіологічний аспект / О. П. Дзьобань. - Стратегічні пріоритети. 2008. №1(6). С.161-167.
12. Київець О. В. Джерело міжнародного права як природно-правова категорія / О. В. Київець // Публічне право. 2011. № 1. С.76-81.
13. Климчук Ю.В. Внесок Гуго Гроція у формування права війни / Ю.В. Климчук // Право та безпека. 2005. № 4. С.161-164.
14. Ковальчук В. Б. Про державний суверенітет і легітимність державної влади в політико-правовому вченні Томаса Гобса / В. Б. Ковальчук // Проблеми філософії права. 2008-2009. Том VI-VII. С.172-181.
15. Козлихин И. Ю. Политико-правовое учение Томаса Гоббса / И.Ю. Козлихин.// Правоведение. 1998. № 4. С. 172 - 182.
16. Локк Дж. Сочинения в 3-х томах: Т. 3 / Т. Гоббс. М, 1988. 668 с.
17. Людвік В. Д. Принцип народного суверенітету в історії політико-правової думки, теорії права та політичній практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / В. Д. Людвік. Харків, 2009. - 18 с.
18. Мележик, И. Н. Политико-правовая теория Томаса Гоббса: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. спец. 12.00.01 «Теория и история государства и права; история политических и правовых учений» / И.Н. Мележик. М., 1984. 21 с.

19. Муляр В. Природне право: концептуалізація західноєвропейської моделі від софістів до Гуго Гроція / В. Муляр. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sprur_2013_3_7.

20. Павлова Т. Природа людини і її природне право у філософії Б. Спінози / Т. Павлова // Аналітично-інформаційний журнал «Схід». 2012. № 5 (119). С.127-129.

21. Перевалова Л.В. Розвиток природно-правової доктрини: історія та сучасність / Л. В. Перевалова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Історія науки і техніки. 2013. № 68 (1041). С. 116–123.

22. Прокопов Д. Є. Природне право як предмет аналізу в Європейській Новочасній філософсько-правовій думці / Д. Є. Прокопов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2010. № 100. С. 39-44.

23. Рудь Б. Ю. Концепція свободи філософування у політичній філософії Бенедикта Спінози: автореф. дис. ... канд. філософських наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Б. Ю. Рудь. Київ 2009. 16 с.

24. Спиноза Б. Сочинения. В 2-х томах / Б. Спиноза. – Москва: Наука, 2006. Т. 1. 570 с. Т.2 632 с.

25. Спиноза Б. Этика / Б. Спиноза. – М.: Академический проект, 2008. 336 с.

26. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / Б. Спіноза. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. 240 с.

27. Туренко О.С. Легітимація та взаємопов'язаність понять «природне право», «природні закони» й «позитивний закон» у теорії Т. Гоббса / О.С. Туренко, А. Є. Гула // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2011. №3 (46). С. 32-36.

28. Хвойницька Х. Концепція природного права голландських мислителів (Ю. Ліпсій, Г. Гроцій) / Х. Хвойницька. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10334/1/12.pdf>.

29. Хвойницька Х. М. Специфіка юснатуралістичних ідей Дж. Локка та С. Пуфендорфа / Х. М. Хвойницька // Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 93. С. 230-234.

30. Хмара М.В. Філософсько-правове обґрунтування концептуальних основ громадянського суспільства крізь призму епох / М.В. Хмара // Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2 (6). С. 1-8.

Змістовий модуль 2.

Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва (6 год.)

План

1. Вчення про державу і право Ш.-Л. Монтеск'є. Концепція «Дух законів». Теорія розподілу влади.
2. Ж.-Ж. Руссо про державу та право.
3. Вчення про право і державу Вольтера.

Література до теми:

1. Азаркин, Н. М. Учение Монтестье о разделении властей / Н.М. Азаркин. //Правоведение. -1982. - № 1. - С. 56 – 62.
2. Вольтер. Философские трактаты и диалоги. М.: ЭКСМО, 2006. 432 с.
3. Гордієнко І. Філософсько-правове підґрунтя самообмеження державної влади / І. Гордієнко // Національний юридичний журнал: теорія і практика. Липень 2017. С. 9-12.
4. Гройсберг А.И. Развитие теории суверенитета Ж.-Ж.Руссо в годы Французской буржуазной революции / А.И. Гройсберг // Вестник Пермского университета. Серия: Юридические науки. 2015. Выпуск 1 (27). URL: <http://www.jurvestnik.psu.ru/index.php/ru/vypusk-1-27-2016?id=2136>.
5. Длугач Т.Б. Три портрета эпохи Просвещения. Монтестье. Вольтер. Руссо (от концепции просвещенного абсолютизма к теориям гражданского общества) / Т. Б. Длугач. М., 2006. 256 с. URL: https://iphras.ru/uplfile/root/biblio/2006/Dlugach_1.pdf
6. Зімарьова Ю. Філософія Вольтера: природа людини та тлумачення релігії / Ю. Зімарьова // Антропологічні виміри філософських досліджень. 2013. Вип. 4. С. 100-107.
7. Куян І. А. Особливості розуміння ідеї суверенітету в політико-правовій думці західних держав XVI – XVIII століття / І. А. Куян // Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. Випуск 538. С.30-35.
8. Л. В. Батиев. Правовая теория Ж.-Ж. Руссо / Батиев Л.В. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1191686&subID=100076860,100076861>
9. Людвік В. Д. Принцип народного суверенітету в історії політико-правової думки, теорії права та політичній практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / В. Д. Людвік. Харків, 2009. 18 с.
10. Міхровська М.С. Історичний розвиток поглядів учених на роль виконавчої влади в державі / М.С. Міхровська // «Вісник Вищої ради юстиції». 2012. № 1 (9) С. 165-174.
11. Монтестье Ш. О духе законов / Ш. Монтестье М.: Мысль, 1999. 672 с.
12. Остапець І. Сутність і механізм реалізації свободи в соціально-філософській концепції Ж.-Ж. Руссо / І. Остапець // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2014. Випуск 5. С.16–24.
13. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре. Трактаты / Пер. с фр. - М.: "КАНОН-пресс", "Кучково поле", 1998. 416 с.
14. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Укр. пер. з фр. та ком. О. Хома. К.: Port-Royal, 2001. 349 с.
15. Терзі О.С. Політико-правові погляди Ш. Монтестьє / О.С. Терзі, Л.Ю. Заставська // «Наука. Релігія. Суспільство». 2012. № 4. С.110-113.
16. Токарев В. А. Идея законодателя во Французском просвещении: Ш.Л. Монтестье, Д. Дидро, Ж.-Ж. Руссо: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук: спец. 12.00.01 «Теория

и история права и государства; История учений о праве и государстве» / В.А. Токарев. М., 2008. 30 с.

17. Толкач А. М. Еволюція теорії розподілу влади в історії світової політико-правової думки / А. М. Толкач // Форум права. 2014. № 2. С. 432-437. URL: fp_index.htm_2014_2_76.pdf

18. Хвойницька Х. М. Провідні природно-правові погляди французьких мислителів XVIII ст. / Х. М. Хвойницька // Гілея: науковий вісник. 2014. Випуск 106. С. 165-167.

19. Хвойницька Х. Особливості трактування природно-правових ідей у творчості просвітників (Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є) / Х. Хвойницька. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26212/1/11-58-62.pdf>

20. Хмара М.В. Філософсько-правове обґрунтування концептуальних основ громадянського суспільства крізь призму епох / М.В. Хмара // Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2 (6). С. 1-8.

Тема 8. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. – початок XIX ст.) (6 год.)

План

1. Погляди І. Канта про право та його класифікацію. Категоричний імператив.
2. Вчення І. Канта про державу. Концепція правової держави.
3. Вчення Гегеля про державу. Концепція громадянського суспільства.
4. Уявлення Гегеля про право та його класифікацію.

Література до теми:

1. Абдулаев, М. И. Учение Канта о праве и государстве / М. И. Абдулаев // Правоведение. 1998. № 3. С. 148 -154.

2. Воробьев А. В. Наследие И. Канта и Г. В. Ф. Гегеля и дискуссия по проблеме правового государства в западной философии второй половины 20-го – начала 21-го века: автореф. дис. ... канд. философских наук: спец. 09.00.03. «История философии» / А.В. Воробьев. Тверь, 2009. 19 с.

3. Гегель Г.В.Ф. Основы философии права або природне право і державознавство / Г.В.Ф. Гегель. К.: Юніверс, 2000. 336 с.

4. Гринюк Р. Поняття “правового державного ладу” та “правового громадянського суспільства” І. Канта у контексті розвитку теорії правової держави / Р.Гринюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2004. №4. С. 5-15.

5. Держалюк М. С. Політико-правові аспекти філософії Гегеля та їх значення для України / М. С. Держалюк // Стратегічні пріоритети. 2008. №3(8). С. 22-27.

6. Кабанець Н. І Теоретико-юридичний зміст суспільного договору / Н. Кабанець // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Юридические науки». 2012. Том 25 (64). № 1. С. 13-20.

7. Кант И. Сочинения на русском и немецком языке. В 4-х томах / И. Кант – М.: Наука, 2006. - Т.1 586 с.. Т.2.1 1081 с.. Т.2.2 936 с. Т.3 784 с. Т.4 1120 с.

8. Кант И. Критика чистого разума / пер. с нем. Н. Лосского сверен и отредактирован Ц.Г. Арзаканяном и М.И. Иткиным; прим Ц.Г. Арзаканяна. М.: Эксмо, 2010. 736 с.
9. Максимов С. І. Ідея правової держави в контексті становлення та розвитку / С.І. європейської правової культури // Проблеми філософії права. – 2008-2009. Том VI-VII. С. 102-111.
10. Максимов С. І. Кантівський проект правового суспільства і нові демократії / С.І. Максимов // Проблеми філософії права. –2006-2007. Том IV-V. С. 17-23.
11. Музика І. В. Принцип верховенства права: сучасний погляд на проблему крізь призму кантівського праворозуміння / І. В. Музика // Проблеми філософії права. 2008-2009. Том VI-VII. С. 112-117.
12. Нерсесянц В. С. Философия права: Учебник для вузов / В.С. Нерсесянц. М.: Норма, 2004. 656 с.
13. Павлова Т. С. Вчення про право у філософії Гегеля / Т.С. Павлова // Грані. – Липень-серпень 2009. №4 (66). С. 88-92.
14. Павлова Т. С. Правові аспекти громадянського суспільства у філософії Г. Гегеля / Т. С. Павлова // Гуманітарний часопис. 2009. № 3. С. 20-26.
15. Павлова Т.С. Співвідношення моралі і права у філософії І. Канта (історико-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філософських наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Т.С. Павлова. Дніпропетровськ, 2007. 19 с.
16. Пашков А. С. Вчення про громадянське суспільство в філософії права Гегеля: автореф. дис... канд. філософ. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії» / А.С. Пашков. Київ, 2007. 19 с.
17. Подковенко Т. О. Концепція свободи індивіда у творчості І. Канта / Т.О. Подковенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Випуск 1. Том 1. С. 45-49.
18. Розова Т.В. Філософська система Гегеля як вчення про етапи розвитку абсолютної ідеї / Т.В. Розова, Л.В. Чорна // Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 93. С. 226-230.
19. Ряшко В. І. Діалектика взаємозв'язку держави і громадянського суспільства у «Філософії права» Гегеля / В. І. Ряшко, О. В. Ряшко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: Серія Юридична 2013. № 4. С. 505-514.
20. Ряшко О.В. Проблеми війни і миру у «Філософії права» Г.В.Ф. Гегеля / О. В. Ряшко, В. І. Ряшко. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26495/1/19-97-102.pdf>
21. Сердюк І. В. Взаємодія права та моралі в історії філософсько-правової думки / І.В. Сердюк // Філософські та методологічні проблеми права. 2015. № 1-2. С. 97-106.
22. Соловьев Э. Ю. И. Кант: Взаимодополнительность морали и права / Э. Ю.Соловьев М.: Наука, 1992. 216 с.
23. Т.С. Павлова Теоретико-практичні питання права у філософсько-правових поглядах Г.В.Ф. Гегеля / Т.С. Павлова // Грані. - Липень - серпень 2010. №4 (72) С. 43-46.

24. Туманов А.А. О способе обоснования Кантом своеобразия права и правовой свободы / А.А. Туманов // Вестник МГТУ. 2006. Том 9. №4. С.569-572.

25. Фегер Г. Как категорический императив обретает свое применение? О практической необходимости категорического императива как закона самосохранения свободы / Г. Фегер. URL: http://hans-feger.de/pdf/publikationen/Die-Anwendung-des-kategorischen-Imperativs_russ_v.24.9.pdf

26. Хабермас Ю. Кантовский проект конституционализации международного права: есть ли у него будущее? / Ю. Хабермас // Проблемы философии права. – 2006-2007. Том IV-V. С. 7-16.

27. Хохлов С. В. Проблема взаимосвязи нравственности и права в философии В.С. Соловьева и наследие И. Канта и Г. В. Ф. Гегеля: автореф. канд. философских наук: спец. 09.00.03. «История философии». Тверь, 2011. 19 с.

Тема 9. Європейські мислителі ХІХ ст. про державу і право (6 год.)

План

1. Англійський лібералізм ХІХ ст. (І. Бентам, Дж. Міль).
2. Французький лібералізм ХІХ ст. (Б. Констан, А. де Токвіль).
3. Німецький лібералізм ХІХ ст. (В. фон Гумбольдт, Л. фон Штейн).
4. Юридичний позитивізм (О. Конт, Дж. Остін).

Література до теми:

1. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства / Бентам И. М., 1998. 242 с.

2. Буричко З.О. Ліберальна концепція Б. Констана: людина – держава, відносини, детерміновані свободою / З. О. Буричко // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, 2014. II(4), Issue: 23. С. 60-65.

3. Гай-Нижник П. П. Лібералізм як філософська, політична та економічна теорія: нарис історії становлення та розвитку / П. П. Гай-Нижник // Гілея: науковий вісник. 2014. Вип. 88. С. 5-14.

4. Горбенко К.П. Два класичних підходи до інтерпретації справедливості: І. Кант та Дж. Бентам / К.П. Горбенко // Вісник Донецького Гуманітарного університету. Серія Б: Гуманітарні науки. 2014. Вип. 1-2. С. 404-410.

5. Дудченко В.В. Концепт позитивізму в юриспруденції: генезис та обґрунтування / В.В. Дудченко // Актуальні проблеми держави і права. 2005. Вип. 25. С. 6-14.

6. Жовтобрюх М. М. Штейніанство в історії політико-правових концепцій соціальної правової держави / М.М. Жовтобрюх // Право та державне управління. 2013. № 2 (11). С. 4-8.

7. Заморська Л. Становлення юридичного позитивізму / Л. Заморська // Юридичний вісник. 2011. № 2. С. 104-109.

8. Кочеткова Л.Н. Теория социального государства Лоренца фон Штейна / Л.Н. Кочеткова // Философия и общество. - Июль – сентябрь 2008. № 3. С. 69–79.

9. Луцький Р. П. Позитивне право в європейській правовій думці / Р.П. Луцький // Часопис Київського університету права. 2011. № 3. С. 24-26.

10. Оглезнев В.В. Истоки современной аналитической философии права / В.В. Оглезнев // Вестник Томского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Политология. 2009. № 4 (8). С. 81-88.

11. Остроух А.Н. Учение Бенстама о праве: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» / А.Н. Остроух. М., 2002. URL: <http://www.dissercat.com/content/uchenie-bentama-o-prave>.

12. Пищуліна О. М. Історична ретроспектива та сутність поняття «соціальна держава» / О.М. Пищуліна // Стратегічні пріоритети. 2009. №3(12). С. 136-142.

13. Процюк І.В. Формування концепції поділу державної влади / І.В. Процюк // Актуальні проблеми держави і права 2015. Вип. 75. С. 7-16.

14. Пуховська А.С. Еволюція розуміння прав людини в контексті юридичного позитивізму / А.С. Пуховська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право» 2013. Випуск 23. Частина I. Том 1. – С. 86-91.

15. Сейдеметова Р. Е. Государственно-правовые идеи И. Бенстама, Б. Константа, Л. фон Штейна: историко-правовой анализ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Р.Е. Сейдеметова. Саратов, 2011. 27 с.

16. Тихолаз А. Г. Утилітаризм Джеремі Бенстама та витоки англійського правового позитивізму / А. Г. Тихолаз // Наукові записки НаУКМА, 2001. Т. 19: Спеціальний випуск. Ч. 1. С. 99-107.

17. Токвіль, А. Демократія в Америці / А. Токвіль. М. : Прогресс, 1994. 554 с.

18. Усов Д. В. Політична філософія А. Токвіля в контексті становлення демократії в Україні / Д.В. Усов // Мультиверсум: Філософський альманах: [збірник наукових праць]. 2007. Вип. 64. С. 43-51.

19. Эйдукене Д.Д. Социальный реализм Лоренца фон Штейна / Д.Д. Эйдукене // Вестник ТГПУ. 2006. Выпуск 7 (58). С. 58-60.

20. Юдін З. Європейський лібералізм ХІХ ст. та занепад доктрини суспільного договору / З. Юдін // Visegrad Journal on Human Rights. -2017. Випуск 1. Частина 1. С. 140-144. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_1/part_1/27.pdf.

Тема 10. Сучасні концепції про державу і право. (6 год.)

План

1. Теорія солідарності Л. Дюгі.
2. Теорія правового реалізму (Дж. Френк, К. Ллевеллін, Е. Тоффлерк).
3. Аналітична юриспруденція Г. Харта.
4. «Чиста теорія права» Г. Кельзена.
5. Сучасні теорії відродженого природного права (Ж. Марітен, Ж. Дабен, Й. Месснер, Х. Домбоіс, Е. Вольф, Г. Райнер).
6. Політико-правові погляди Л. Фуллера.

Література до теми:

1. Абашнік В.О. Ганс Кельзен про юридичний позитивізм / В.О. Абашнік // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 9-1. С. 4-6.
2. Алаїс С.І. Проблема праворозуміння в основних школах права: автореф. дис....канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / С.І. Алаїс. – Київ, 2003. – 17 с.
3. Дюги Л. Конституционное право: общая теория государства: монография: [перевод] / Леон Дюги. Москва: Инфра-М, 2016. 425 с.
4. Заморська Л.І. Ідеї формування нормативізму (неопозитивізму) та його значення / Л.І. Заморська // Форум права. 2012. № 4. С. 367-372.
5. Касаткін С. Позитивізм в англо-американській філософії права. Вчення Герберта Л. А. Харта / С. Касаткін // Філософія права і загальна теорія права. 2013. № 1. С. 300-313.
6. Ковтонюк А.М. Ганс Кельзен і його чиста теорія права / А.М. Ковтонюк // Університетські наукові записки. 2007. № 1 (21). С. 28-32.
7. Ковтонюк А.М. Генезис праворозуміння Ганса Кельзена: автореф. дис....канд. юрид. наук: спец. 12.00.01: «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / А.М. Ковтонюк. Київ, 2010. 18 с.
8. Кравченко А. П. Антропологічний принцип у філософії права: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.12 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2008. 20 с. URL: www.nbuv.gov.ua/urn/urn:nbn:uk:2008/08kappfp.zip.
9. Кравченко С.І. Концепція права Л. Фуллера: основоположні елементи / С.І. Кравченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2014. Випуск 29. Том 1. С. 24-27.
10. Краевский А.А. Чистое учение о праве Ганса Кельзена и современный юридический позитивизм: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / А.А. Краевский. Санкт-Петербург, 2014. 231 с.
11. Лапаева В.В. Соотношение права и морали в правовой концепции Л. Фуллера / В.В. Лапаева // Правоведение. 2013. № 2 (307). С. 241-256.
12. Ллевеллин К.Н. Извлечения из трудов К. Н. Ллевеллина / К. Н. Ллевеллин // Правоведение. 2009. № 2 (283). С. 192-207.
13. Маліновська О.С. Проблеми соціальної філософії у творчості Жака Марітена: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії» / О.С. Маліновська. Львів, 2004. 18 с.
14. Маритен Ж. Человек и государство / Ж. Маритен ; пер. Т. Лифинцевой. М. : Идея-пресс, 2000. 196 с.
15. Маслак О.О. Ідея природного права в західній філософській традиції (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд філософських наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О. О. Маслак. Київ, 2010. 15 с.
16. Николаенко Н. Государство в теории юридического солидаризма Леона Дюги / Н. Николаенко // Национальный юридический журнал: теория и практика. – июнь 2014. С. 22-26.

17. Оглезнев В. В. Переосмысление и новая интерпретация дискуссий между Г. Л. А. Харта и Л. Л. Фуллером и их значение для аналитической философии права / В. В. Оглезнев // Вестник Томского государственного университета. 2010. № 330. С. 55-59.

18. Оглезнев В.В. Истоки современной аналитической философии права / В.В. Оглезнев // Вестник Томского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Политология. 2009. № 4 (8). С. 81-88.

19. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: колективна монографія / А. М. Бернюков, В. С. Бігун, Ю. П. Лобода, Б. В. Малишев, С.П. Погребняк, С. П. Рабінович, В. С. Смородинський, О. В. Стівба / (Відп. ред. В. С. Бігун). К., 2009. 316 с.

20. Рабінович С.П. Права людини у природно-правовій думці неотомізму: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Одеса, 2003. 19 с.

21. Руднева О. М. Інтерсуб'єктивний фактор у сучасному праворозумінні / О.М. Руднева // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право. 2011. Вип. 2. С. 227-234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2011_2_27.

22. Фуллер Л. Мораль права: пер. з англ. Н.Комарова / Л. Фуллер. К.: Сфера, 1999. 232 с.

23. Фуллер Л. Позитивизм и верность праву. Ответ профессору Харту / Л. Фуллер // Правоведение. 2005. № 5. С. 104-136.

24. Харт Г. Л. А. Понятие права: пер. с англ. / Г.Л.А. Харт. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. 302 с.

25. Харт Г.Л.А. Позитивизм и разграничение права и морали / Г.Л.А. Харта // Правоведение. 2005. № 5.

26. Шестопал С. С. Неотомістський напрямок у французькій філософії права: концепція Жака Марітена: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 «Філософія права» / С.С. Шестопал. Харків, 2009. 206 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет та періодизація історії вчень про державу і право.
2. Методи і функції історії вчень про державу і право.
3. Держава і право в доктрині даосизму.
4. Політико-правова концепція конфуціанства.
5. Погляди на державу і право школи моїстів.
6. Політико-правові вчення школи китайських юристів (Шан Ян, Хань Фей, Шень Бухай, Цзин Чань).
7. Державно-правові погляди Ст. Індії (брахманізм, буддизм).
8. Вчення грецьких софістів про державу і право (Протагор, Горгій, Продік, Гіппій, Антифонт; Фрасімах, Калікл, Лікофрон).
9. Сократ про державу і право.
10. Погляди на державу і право Платона у діалогах «Держава» та «Політик».
11. Погляди на державу і право Платона у діалогах «Закони» та «Політик».
12. Вчення Аристотеля про державу та право.
13. Погляди на державу і право Епікура та його послідовників.
14. Політико-правові погляди давньогрецьких стоїків (Зенон, Клеанф, Хрісіп; Панетій, Посідоній).
15. Вчення Полібія про державу та право.
16. Вчення Цицерона про державу і право.
17. Політико-правові погляди школи римських стоїків (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій Антонін).
18. Римські юристи про право і його види (Флавій, Корункарій; Гай, Папініан, Павел, Ульпіан, Модестін, Марціан).
19. Політико-правові ідеї раннього християнства.
20. Аврелій Августин про державу і право.
21. Проблеми держави і права у працях Ф. Аквінського.
22. Політико-правові погляди середньовічних юристів.
23. М. Падуанський про державу і право.
24. Особливості політико-правових поглядів Арабського Сходу (VII-XIV століття).
25. Особливості політико-правових поглядів Середньої Азії і Закавказзя (VI-XIV століття).
26. Політико-правове вчення Л. Бруні.
27. Політико-правове вчення Н. Макіавеллі.
28. Політико-правові ідеї Реформації: М. Лютер, Т. Мюнцер, Ж. Кальвін.
29. Вчення Ж. Бодена про державу і право.
30. Державно-правові ідеї Ф. Бекона
31. Погляди на державу і право Т. Мора в праці «Утопія».
32. Погляди на державу і право Т. Кампанелли у праці «Місто сонця».
33. Погляди на державу та право у політико-правовій спадщині Г. Гроція.
34. Політико-правові погляди Б. Спінози.
35. Вчення про право і державу Т. Гоббса .

36. Ліберальна доктрина держави і права Дж. Локка.
37. Державно-правові концепції періоду Англійської революції XVII ст.: Дж. Мільтон, Дж. Лільберн, Дж. Уінстенлі.
38. Вчення про державу і право Ш.-Л. Монтеск'є. Концепція «Дух законів».
39. Ж.-Ж. Руссо про державу та право.
40. Вчення про право і державу Вольтера.
41. Державно-правові ідеї доби французької революції XVIII ст.: Ж. П. Марат, М. Робесп'єр, Г. Бабеф, Морелі.
42. Вчення про державу і право мислителів німецького просвітництва (С. Пуфендорф, Г. В. Лейбніц, Х. Вольф, Х. Томазій).
43. Вчення про державу і право мислителів італійського просвітництва (Д. Віко та Ч. Беккарія).
44. Особливості державно-правових ідей американських просвітників (Б. Франклін, Т. Пейн, Т. Джефферсон).
45. Погляди федералістів на державу і право (О. Гамільтон, Дж. Адамс та Дж. Медісон).
46. Вчення І. Канта про державу і право.
47. Вчення Г.В.Ф. Гегеля про державу і право.
48. Погляди на державу і право історичної школи права (Г. Гуго, Ф. К. Савіньї, Г.Ф. Пухта).
49. Політико-правові ідеї пізнього соціалістичного утопізму (А. де Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен).
50. Вчення про державу і право К. Маркса та Ф. Енгельса.
51. Англійський лібералізм XIX ст. (І. Бентам, Дж. Міль).
52. Французький лібералізм XIX ст. (Б. Констан, А. де Токвіль).
53. Німецький лібералізм XIX ст. (В. фон Гумбольдт, Л. фон Штейн).
54. Погляди на державу і право позитивістської школи права XIX століття (О. Конт, Дж. Остін).
55. Погляди на державу і право соціологічної школи права (Р. Ієрінг, Е. Ерліх, Р. Паунд).
56. Органічна концепція Г. Спенсера.
57. Політико-правове вчення Б. М. Чичеріна.
58. Формально- догматична концепція права Г. Ф. Шершеневича.
59. Психологічна теорія права Л. Й. Петражицького.
60. Ліберальна доктрина держави і права Ф. Гаєка.
61. Теорія солідаризму Л. Дюгі.
62. Концепція правового реалізму (Дж. Френк, Р. Познер, К. Ллевеллін, О. Голмс).
63. «Чиста теорія права» Г. Кельзена.
64. Аналітична юриспруденція Г. Харта.
65. Сучасні теорії відродженого природного права (Ж. Марітен, Ж. Дабен, Й. Месснер, А. Ауер, Ерік Волф, Ернст Вольф, К. Барт, Х. Домбоіс, Ф. Хорст, Г. Райнер, Г. Ромен).
66. Політико-правові погляди Л. Фуллера.

67. Теорія правового реалізму Дж. Френка, К. Ллевелліна, Е. Тоффлера.
68. Українські просвітники про державу і право (Ф. Прокопович, С. Десницький, Г. Сковорода).
69. Кирило-Мефодіївське товариство про проблеми держави і права.
70. Політико-правові погляди М. П. Драгоманова.
71. Вчення про державу і право Б. О. Кістяківського.
72. Політико-правові погляди С. С. Дністрянського.
73. Соціал-демократичні моделі державності в поглядах М. І. Тугана-Барановського, М. С. Грушевського та В. К. Винниченка.
74. Основні напрямки розвитку державно-правових концепцій в Україні на сучасному етапі.

ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ТЕМАТИК

1. Держава і право в доктрині даосизму.
2. Політико-правова концепція конфуціанства.
3. Погляди на державу і право школи моїстів.
4. Політико-правові вчення школи китайських юристів (Шан Ян, Хань Фей, Шень Бухай, Цзин Чань).
5. Державно-правові погляди Ст. Індії (брахманізм, буддизм).
6. Вчення грецьких софістів про державу і право (Протагор, Горгій, Продік, Гіппій, Антифонт; Фрасімах, Калікл, Лікофрон).
7. Погляди на державу і право Платона.
8. Вчення Аристотеля про державу та право.
9. Погляди на державу і право Епікура та його послідовників.
10. Політико-правові погляди давньогрецьких стоїків (Зенон, Клеанф, Хрсіп; Панетій, Посідоній).
11. Вчення Цицерона про державу і право.
12. Політико-правові погляди школи римських стоїків (Сенека, Епиктет, Марк Аврелій Антонін).
13. Римські юристи про право і його види (Флавій, Корункарій; Гай, Папініан, Павел, Ульпіан, Модестін, Марціан).
14. Аврелій Августин про державу і право.
15. Проблеми держави і права у працях Ф. Аквінського.
16. М. Падуанський про державу і право.
17. Особливості політико-правових поглядів Арабського Сходу (VII-XIV століття).
18. Особливості політико-правових поглядів Середньої Азії і Закавказзя (VI-XIV століття).
19. Політико-правове вчення Н. Макіавеллі.
20. Політико-правові ідеї Реформації: М. Лютер, Т. Мюнцер, Ж. Кальвін.
21. Вчення Ж. Бодена про державу і право.
22. Державно-правові ідеї Ф. Бекона
23. Погляди на державу і право Т.Мора в праці «Утопія».
24. Погляди на державу і право Т.Кампанелли у праці «Місто сонця».
25. Погляди на державу та право у політико-правовій спадщині Г. Гроція.
26. Політико-правові погляди Б. Спінози.
27. Вчення про право і державу Т. Гоббса .
28. Ліберальна доктрина держави і права Дж. Локка.
29. Державно-правові концепції періоду Англійської революції XVII ст.: Дж. Мільтон, Дж. Лільберн, Дж. Уінстенлі.
30. Вчення про державу і право Ш.-Л. Монтеск'є. Концепція «Дух законів».
31. Ж.-Ж. Руссо про державу та право.
32. Вчення про право і державу Вольтера.
33. Державно-правові ідеї доби французької революції XVIII ст.: Ж. П. Марат, М. Робесп'єр, Г. Бабеф, Морелі.
34. Вчення про державу і право мислителів німецького просвітництва (С. Пуфендорф, Г. В. Лейбніц, Х. Вольф, Х. Томазій).

35. Вчення про державу і право мислителів італійського просвітництва (Д. Віко та Ч. Беккарія).
36. Особливості державно-правових ідей американських просвітників (Б. Франклін, Т. Пейн, Т. Джефферсон).
37. Погляди федералістів на державу і право (О. Гамільтон, Дж. Адамс та Дж. Медісон).
38. Вчення І. Канта про державу і право.
39. Вчення Г.В.Ф. Гегеля про державу і право.
40. Погляди на державу і право історичної школи права (Г. Гуго, Ф. К. Савіні, Г.Ф. Пухта).
41. Політико-правові ідеї пізнього соціалістичного утопізму (А. де Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен).
42. Вчення про державу і право К. Маркса та Ф. Енгельса.
43. Англійський лібералізм ХІХ ст. (І. Бентам, Дж. Міль).
44. Французький лібералізм ХІХ ст. (Б. Констан, А. де Токвіль).
45. Німецький лібералізм ХІХ ст. (В. фон Гумбольдт, Л. фон Штейн).
46. Погляди на державу і право позитивістської школи права ХІХ століття (О. Конт, Дж. Остін).
47. Погляди на державу і право соціологічної школи права (Р. Ієрінг, Е. Ерліх, Р. Паунд).
48. Органічна концепція Г. Спенсера.
49. Політико-правове вчення Б. М. Чичеріна.
50. Психологічна теорія права Л. Й. Петражицького.
51. Ліберальна доктрина держави і права Ф. Гаєка.
52. Теорія солідаризму Л. Дюгі.
53. Концепція правового реалізму (Дж. Френк, Р. Познер, К. Ллевеллін, О. Голмс).
54. «Чиста теорія права» Г. Кельзена.
55. Аналітична юриспруденція Г. Харта.
56. Сучасні теорії відродженого природного права (Ж. Марітен, Ж. Дабен, Й. Месснер, А. Ауер, Ерік Волф, Ернст Вольф, К. Барт, Х. Домбоіс, Ф. Хорст, Г. Райнер, Г. Ромен).
57. Політико-правові погляди Л. Фуллера.
58. Теорія правового реалізму Дж. Френка, К. Ллевелліна, Е. Тоффлера.
59. Українські просвітники про державу і право (Ф. Прокопович, С. Десницький, Г. Сковорода).
60. Кирило-Мефодіївське товариство про проблеми держави і права.
61. Політико-правові погляди М. П. Драгоманова.
62. Вчення про державу і право Б. О. Кістяківського.
63. Політико-правові погляди С. С. Дністрянського.
64. Соціал-демократичні моделі державності в поглядах М. І. Тугана-Барановського, М. С. Грушевського та В. К. Винниченка.
65. Основні напрямки розвитку державно-правових концепцій в Україні на сучасному етапі.

ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМАТИКИ БАКАЛАВРСЬКИХ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

Тематика бакалаврських робіт:

1. Ідеї теократичного походження держави і права в країнах Стародавнього Сходу.
2. Формування концепцій про державу і право у Давніх Греції та Римі.
3. Теологічна школа права: розвиток уявлень про державу і право.
4. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації: аналіз основних концепцій.
5. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.
6. Ліберальне вчення про державу і право І. Канта.
7. Особливості вчення про державу і право Ф. В. Гегеля.
8. Сучасні теорії відродженого природного права.
9. Проблеми права і держави у творчій спадщині П.Д. Юркевича.
10. Особливості розвитку вітчизняної політико-правової думки (XIX – поч. XX століть).

Тематика магістерських робіт:

1. Формування та особливості політико-правових поглядів історичної школи права.
2. Формування та особливості політико-правових поглядів соціологічної школи права.
3. Психологічна школа права: розвиток уявлень про державу і право.
4. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право: особливості поглядів.
5. Основні напрямки американської політико-правової думки Нового і Новітнього часу.
6. Політико-правові теорії сучасності (XX ст. – поч. XXI ст.): проблеми співвідношення.
7. Основні напрямки розвитку державно-правових концепцій в Україні на сучасному етапі.
8. Особливості еволюції ідеї форми держави в політико-правовій спадщині.
9. Концепція прав людини в українській політико-правовій думці (IX ст. – поч. XX ст.).
10. Розвиток ідеї правової держави в історії політико-правової думки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абашнік В.О. Ганс Кельзен про юридичний позитивізм / В.О. Абашнік // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 9-1. С. 4-6.
2. Алаїс С. І. Проблема праворозуміння в основних школах права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / С. І. Алаїс. К., 2003. 20 с.
3. Антологія української юридичної думки. Том 1. Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Редкол.: Шемшученко Ю.С. (голова) та ін. Упорядники: Бабкін В. Д., Усенко І. Б., Пархоменко Н. М. К.: Видавничий Дім: «Юридична книга», 2002. 568 с.
4. Архипов В. В. Концепція права Лона Л. Фуллера: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / В. В. Архипов. СПб., 2009. 35 с.
5. Бондарук Т. І. Концепція західноруського права та її вплив на розвиток української історико-правової науки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Т. І. Бондарук. К., 1995. 17 с.
6. Боровська Г. С. Правниче вчення у рефлексії Памфіла Юркевича: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Г.С. Боровська. Л., 2009. 20 с.
7. Братасюк М. Г. Верховенство права як предмет осмислення у творчості А. Дайсі та Б. Кістяківського / М. Г. Братасюк // Публічне право. 2012. № 2(6). С. 225-231.
8. Братасюк М. Юридичний позитивізм – необхідність переосмислення в умовах сучасності / М. Г. Братасюк // Підприємництво, господарство і право. 2004. № 12. С. 22-27.
9. Булдакова О. Держава, влада та право в політичних концепціях Августина Блаженного та Фоми Аквінського: еволюція ідей / О. Булдакова // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2012. № 112. С. 4-6.
10. Буричко З.О. Ліберальна концепція Б. Константа: людина – держава, відносини, детерміновані свободою / З. О. Буричко // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, 2014. II(4), Issue: 23. С. 60-65.
11. Васецький В. Ю. Доктрина прав людини в романо-германській правовій системі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / В. Ю. Васецький. К., 2006. 20 с.
12. Вовк Д.О. Право і релігія: загальнотеоретичні проблеми співвідношення: монографія / Д.О. Вовк. Харків: «Право», 2009. 228 с.
13. Возний В. І. Державно-правові погляди академіка С. С. Дністрянського: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія

та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / В. В. Возьний. К., 1999. 19 с.

14. Головатий С. П. Верховенство права: ідея, доктрина, принцип: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / С. П. Головатий. К., 2008. 44с.

15. Графський В. О традициях в понимании права / В. Графський // Право України. 2010. № 4. С. 76-82

16. Гройсберг А.И. Развитие теории суверенитета Ж.-Ж.Руссо в годы Французской буржуазной революции / А.И. Гройсберг // Вестник Пермского университета. Серия: Юридические науки. 2015. Выпуск 1 (27). URL: <http://www.jurvestnik.psu.ru/index.php/ru/vypusk-1-27-2016?id=2136>.

17. Держалюк М. С. Політико–правові аспекти філософії Гегеля та їх значення для України / М. С. Держалюк // Стратегічні пріоритети. 2008. №3(8). С. 22-27.

18. Дзьобань О.П. Проблеми безпеки у договірній концепції Томаса Гоббса: аксіологічний аспект / О. П. Дзьобань. Стратегічні пріоритети. 2008. №1(6). С.161-167.

19. Ігнатенко В.В. Поняття «громадський порядок» як категорія публічно-правових відносин за часів Стародавнього Світу / В. В. Ігнатенко // Форум права. 2011. № 4. С. 308-313.

20. Історія вчень про державу і право: Підручник / За ред. проф. Г.Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х.: Право, 2008. 240 с.

21. Історія вчень про право і державу: Хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / Г.Г. Демиденко (уклад. та заг. ред.). 3-вид., доп. і змін. Х. : Право, 2005. 910 с.

22. История политических и правовых учений. Хрестоматия. Харьков, 1999. 1075 с.

23. История политических и правовых учений. Учебник для вузов / Под редакцией докт. юрид. наук, профессора О. Э. Лейста. М.: Издательство «Зерцало», 2006. 568 с.

24. История политических и правовых учений: Учебник для вузов / Под общ. ред. акад. РАН, д. ю. н., проф. В. С. Нерсисянца. 4-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2006. 944 с.

25. Заморська Л.І. Ідеї формування нормативізму (неопозитивізму) та його значення / Л.І. Заморська // Форум права. 2012. № 4. С. 367-372.

26. Зінченко О. В. Історія вчень про державу і право: у таблицях і дефініціях: навч. посіб. / О. В. Зінченко, О. В. Петришин. Х.: Право, 2012. 208 с.

27. Касаткін С. Позитивізм в англо-американській філософії права. Вчення Герберта Л. А. Харта / С. Касаткін // Філософія права і загальна теорія права. 2013. № 1. С. 300-313.

28. Ковальчук В. Б. Про державний суверенітет і легітимність державної влади в політико-правовому вченні Томаса Гоббса / В. Б. Ковальчук // Проблеми філософії права. 2008-2009. Том VI-VII. С.172-181.

29. Коваль А. Ф. Погляди Станіслава Дністрянського на право та державу (загальнотеоретичні аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / А.Ф. Коваль. Л., 2005. 16 с.
30. Ковтонюк А.М. Генезис праворозуміння Ганса Кельзена: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: спец. 12.00.01: «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / А.М. Ковтонюк. Київ, 2010. 18 с.
31. Комзюк Л. Т. Драгоманівська конституційно-правова концепція політичної самостійності України і ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Л.Т. Комзюк. Х., 1999. 18 с.
32. Козлихин И. Ю. Политико-правовое учение Томаса Гоббса / И. Ю. Козлихин // Правоведение. 1998. № 4. С. 172 – 182.
33. Кравченко С.І. Концепція права Л. Фуллера: основоположні елементи / С.І. Кравченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». – 2014. – Випуск 29. – Том 1. – С. 24-27.
34. Крашенинникова Н. А. Происхождение права в Древней Индии / Н. А. Крашенинникова // Правоведение. 1977. № 1. С. 75 – 84.
35. Лапаева В. В. Типы правопонимания: правовая теория и практика: Монография. / В. В. Лапаева. М.: Российская академия правосудия, 2012. 580 с.
36. Людвік В. Д. Принцип народного суверенітету в історії політико-правової думки, теорії права та політичній практиці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / В. Д. Людвік. Х., 2009. 20 с.
37. Луцький Р. П. Позитивне право в європейській правовій думці / Р.П. Луцький // Часопис Київського університету права. 2011. № 3. С. 24-26.
38. Максимов С. І. Ідея правової держави в контексті становлення та розвитку / С.І. європейської правової культури // Проблеми філософії права. 2008-2009. Том VI-VII. С. 102-111.
39. Мамченко Н. В. Дуалізм природного і позитивного права як синтез цілей правової системи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Н. В. Мамченко. К., 2009. 19 с.
40. Марчук В.П. Історія політичних і правових вчень: навч. Посіб. / В. П. Марчук. – К.: Вид. дім «Персонал», 2009. 478 с.
41. Мартышин О. Классические типы правопонимания и «новые теории права» / О. Мартышин // Право України. 2010. № 4. С. 92-99.
42. Меленко С.Г. Давньогрецька філософія права як світоглядне джерело української філософсько-правової думки і права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док-ра. юрид. наук: спец. 12.00.12 «Філософія права» / С.Г. Меленко. Київ, 2014. 44 с.
43. Мироненко О.М. Історія вчень про державу і право: навч. Посіб. / О. М. Мироненко. - К.: Академія, 2010. – 454 с.
44. Мороз С. П. Ідея прав людини у політико-правовій думці України (ІХ – початок ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид.

наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / С. П. Мороз. Х., 2002. 20 с.

45. Музика І. В. Принцип верховенства права: сучасний погляд на проблему крізь призму кантівського праворозуміння / І. В. Музика // Проблеми філософії права. 2008-2009. Том VI-VII. С. 112-117.

46. Оніщенко Н. Сучасне праворозуміння у контексті витоків, постулатів, основних принципів та функціонального призначення права / Н. Оніщенко // Право України. 2010. № 4. С. 156-163.

47. Остапець І. Сутність і механізм реалізації свободи в соціально-філософській концепції Ж.-Ж. Руссо / І. Остапець // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. - 2014. - Випуск 5. - С.16–24.

48. Подковенко Т. О. Концепція свободи індивіда у творчості І. Канта / Т.О. Подковенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Випуск 1. Том 1. С. 45-49.

49. Прокопов Д. Є. Розвиток теорії природного права у вітчизняній і російській правовій думці (середина ХІХ – початок Хх ст.): моногр. / Д. Є. Прокопов. К. : Логос, 2011. 544 с.

50. Процюк І.В. Формування концепції поділу державної влади / І.В. Процюк // Актуальні проблеми держави і права. 2015. Вип. 75. С. 7-16.

51. Рабінович С. П. Права людини в природно-правовій думці неотомізму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / С.П. Рабінович. О., 2003. 19 с.

52. Рабінович П. Праворозуміння «природне» та «легістське»: неминучість співіснування / П. Рабінович // Право України. 2009. № 3. С. 65-70.

53. Ряшко В. І. Діалектика взаємозв'язку держави і громадянського суспільства у «Філософії права» Гегеля / В. І. Ряшко, О. В. Ряшко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: Серія Юридична 2013. № 4. С. 505-514.

54. Сорока Г. Б. Політико-правове вчення ідеолога англійського лібералізму Дж. Ст. Мілля: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Г. Б. Сорока. К., 2006. 20 с.

55. Тимошенко В. Розвиток концепції громадянського суспільства у вітчизняній політико-правовій думці ХІХ – початку ХХ ст. / В. Тимошенко // Право України. 2010. № 7. С. 33-42.

56. Тимошенко В. І. Розвиток юридичних, соціологічних та ідеократичних теорій держави в політико-правовій думці України і Росії кінця ХІХ – початку ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / В. І. Тимошенко. - К., 2005. – 36 с.

57. Тимошенко В. Плюралістична теорія держави Б.О.Кістяківського / В. Тимошенко // Право України. 2005. №3. С.122-125.

58. Толкач А. М. Проблема співвідношення світської та релігійної влади у трактаті «Захисник миру» Марсилія Падуанського / Толкач А.М. // Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3-1. С.75-77.
59. Толкач А. М. Еволюція теорії розподілу влади в історії світової політико-правової думки / А. М. Толкач // Форум права. 2014. № 2. С. 432-437. URL: fp_index.htm_2014_2_76.pdf
60. Томкіна О.О. Моральний облік влади у політико-правовій думці Індії та Китаю / О.О. Томкіна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Випуск 33. Том 1. С. 49-53.
61. Трофанчук Г. Л. Історія вчень про державу та право: Навч. посібн. для дистанц. навчання / Г. Л. Трофанчук. - К.: Ун-т «Україна», 2004. 210 с.
62. Фаст О.О. Внесок Фоми Аквінського у формування концепції верховенства права / О.О. Фаст // Науковий вісник УжНУ. Серія: «Право». 2017. Вип. 43. Том 1. С. 44 – 47.
63. Фуллер Л.Л. Позитивизм и верность праву. Ответ профессору Харту / Л. Л. Фуллер // Правоведение. 2005. № 6. С. 124-159
64. Хмара М.В. Філософсько-правове обґрунтування концептуальних основ громадянського суспільства крізь призму епох / М.В. Хмара // Теорія і практика правознавства. 2014. - Вип. 2 (6). –С. 1-8.
65. Харт Г. Л. А. Позитивизм и разграничение права и морали / Г. Л. А. Харт; Пер с англ. В. В. Архипова; Под ред. И. В. Мироновой, Н. С. Лосева // Правоведение. 2005. № 5. С. 104 – 136.
66. Хабермас Ю. Кантовский проект конституционализации международного права: есть ли у него будущее? / Ю. Хабермас // Проблемы философии права. 2006-2007. Том IV-V. С. 7-16.
67. Честнов И. Л. Правопонимание в эпоху постмодерна / И. Л. Честнов // Правоведение. 2002. № 2. –С. 4 - 16.
68. Чорний М. Г. Вплив ідей лібералізму на формування української політико-правової думки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / М.Г. Чорний. Х., 2005. 19 с.
69. Штурмак Н. Мусульманське праворозуміння та ісламська доктрина в сучасних країнах: їх диференціація / Н. Штурмак // Право України. 2009. № 7. С. 112-117.
70. Юдін З. Європейський лібералізм ХІХ ст. та занепад доктрини суспільного договору / З. Юдін // Visegrad Journal on Human Rights. 2017. Випуск 1. Частина 1. С. 140-144. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_1/part_1/27.pdf.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августин Блаженный. Творения. – СПб.: Алетейя, 1998. 742 с.
2. Августин А. Исповедь / Пер. с лат. М.Е. Сергеенко. Вступит. статья А.А. Столярова. М.: «Ренессанс», СП ИВО Сид, 1991. 488 с.
3. Аквинский Фома. Сумма теологий / Аквинский Фома : в 4 ч. : пер. с лат. С. Еремеева, А. Юдина. –К. : Ника-центр, СПб. : Алетея, 2006. Ч. 1. 560 с.
4. Аквинский Фома. Сочинения. – М.: УРСС, 2002. 230 с.
5. Аристотель. Политика. Метафизика. Аналитика / Пер. з древнегреч. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгар, 2008. 960 с.
6. Аристотель. «Политика. Афинская полития». Серия: «Из классического наследия». – М.: Мысль, 1997. 343 с.
7. Аристотель. Этика. – М.: Изд-во АСТ, 2002. –492 с.
8. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства / Бентам И. —М., 1998. — 242 с.
9. Аристотель. Политика. Афинская полития. – М.:Мысль, 1997. 458 с.
10. Вольтер. Философские трактаты и диалоги. – М.: ЭКСМО, 2006. 432 с.
11. Гегель Г.В.Ф. Основы філософії права або природне право і державознавство. – К.: Юніверс, 2000. 336 с.
12. Гегель Г. В.Ф. Феноменологія духу. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 552 с.
13. Гегель Г.В.Ф. Философия права. – М.: Мысль, 1990. 524 с.
14. Гегель Г. В.Ф. Лекции по истории философии. В 3 кн. – СПб.: Наука, 2001. (Т.1– 349 с., Т.2 – 412 с., Т.3 – 582 с.)
15. Гобс Томас. Философское основания учения о гражданине. М.: АСТ, 2001. 304 с.
16. Гобс Т. Левиафан. Сочинения в 2 томах. – М.: Мысль, 1991. 731 с.
17. Гоббс Т. О гражданине. – М.: Попурри, 2001. 400 с.
18. Гроций Гуго. О праве войны и мира / Г. Гроций. М., 1994. 868 с.
19. Дени Дидро. Сочинения в двух томах. Том 2. М., 1991. 607 с.
20. Дюги Л. Конституционное право: общая теория государства: монография: [перевод] / Леон Дюги. Москва: Инфра-М, 2016. 425 с.
21. Кант И. Критика практичного розуму. К.:Юніверс, 2004. 240 с.
22. Кант И. Собрание починений в 8 томах. М.: Чоро, 1994. (Т. 1 544 с., Т. 2 429 с., Т.3 741 с., Т.4 630 с., Т.5 414 с., Т.6 613 с., Т.7 495 с., Т.8 718 с.)
23. Кант И. Сочинения на русском и немецком языке. В 4-х томах. М.: Наука, 2006. (Т.1 – 586 с., Т.2.1 – 1081 с., Т.2.2 – 936 с., Т.3 – 784 с., Т.4 – 1120 с.)
24. Кант И. Лекции по этике. М.: Республика, 2000. 431 с.
25. Кант И. Критика чистого разума / пер. с нем. Н. Лосского сверен и отредактирован Ц.Г. Арзаканяном и М.И. Иткиным; прим. Ц.Г. Арзаканяна. М.: Эксмо, 2010. 736 с.
26. Кант И. Прологомены ко всякой будущей метафизике, могущей возникнуть в смысле науки. – М.: Академический проект, 2008. 176 с.

27. Кроче Б. Антология сочинений по философии: История. Экономика. Право. Этика. Поэзия / Пер., сост. и коммент. С. Мальцевой. СПб. : Пневма, 1999. 480 с.
28. Кроче Б. Эстетика как наука о выражении и как общая лингвистика: [перевод с итал.] / Кроче Б., Яковенко В., Махов А. М. : Интрада, 2000. 160 с.
29. Локк Дж. Сочинения в 3-х томах / Т. Гоббс. – М., 1988. – 664 с.
30. Макиавелли Николо. Государь / Н. Макиавелли. URL: http://thelib.ru/books/makiavelli_nikolo/gosudar.html.
31. Монтескье Ш. О духе законов. – М.: Мысль, 1999. 672 с.
32. Монтескье Ш. Л. О духе законов // Антология мировой философии: Сб. фил ос. текстов. – К., 1991. Т. 1. Ч. 2. С. 109–151.
33. Остин Дж. Определение области юриспруденции // Антология мировой правовой мысли. М., 1999. Т. 3. 829 с.
34. Парсонс Т. Система современных обществ / Пер. с англ. Л.А. Седова и А.Д. Ковалева. Под ред. М.С. Ковалевой. М.: Аспект Пресс, 1998. 266 с.
35. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. –СПб., 2000. 608 с.
36. Платон. Собрание сочинений в четырёх томах. Том 1. М., 1990. 864 с.; Том 2. — М., 1993. – 528 с.; Том 3. М., 1994. – 656 с.; Том 4. М., 1994. 832 с.
37. Платон. Держава / Пер. З давньогрец. та комент. Коваль Д. К.: Основи, 2000. 354 с.
38. Платон. Законы / Общ. ред. Лосева А.Ф. и др.; Пер. з древнегреч. Егунова А.Н. и др. – М.: Мысль, 1999. 830 с.
39. Познер А.Ричард. Проблеми юриспруденції. Пер. з англ. С.Савченка. К., Акта, 2004. 488 с.
40. Спиноза Бенедикт. Этика. – М.: Азбука, 2007. –352 с.
41. Спиноза Бенедикт. Этика. – М.: Академический проект, 2008. 336 с.
42. Спиноза Бенедикт. Сочинения. В 2-х томах. – Москва: Наука, 2006. (Т.2 632 с., Т.1 570 с.)
43. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. – 240 с.
44. Спиноза Б. Об усовершенствовании разума. – М.: -Харьков: Эксмо-пресс, Фолио, 1998. 863 с.
45. Руссо Жан-Жак. Исповедь. М.: Захаров, 2004. 704 с.
46. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Укр. пер. з фр. та ком. О. Хома. — К: Port-Royal, 2001. 349 с.
47. Фуллер Лон Л. Мораль права: Пер. з англ. Н.Комарова. Наукове видання К.: Сфера, 1999. 232 с.
48. Харт Г. Л. А. Понятие права / Пер. с англ.; под общ. ред. Е.В.Афонасина и С.В.Моисеева. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. —302 с.
49. Чистое учение о праве Ганса Кельзена. Сборник переводов. Вып. 2 / Отв. ред.: Кудрявцев В. Н., Разумович Н. Н.; Пер.: Лезов С. В. М.: Изд-во ИНИОН РАН, 1988. 213 с.
50. Юркевич Памфіл. Історія філософії права; Філософія права; Філософський щоденник. Вид. друге. К.: Ред. журн. «Український Світ», 2000. 756с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського
2. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу
4. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України
5. URL: <http://allbest.ru/union/> - перелік безкоштовних бібліотек повних текстів
6. URL: <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> - енциклопедії та словники
7. URL: <http://www.lib.com.ua/> - електронна бібліотека
8. URL: <http://www.slovari.org> – каталог словників (у тому числі, юридичні)
9. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html> - реферативна база даних НБУ ім. В.І.Вернадського (включаючи юридичні науки)
10. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І.Вернадського
11. URL: <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
12. URL: <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm> - юридична бібліотека (Україна)
13. URL: <http://pravo.biz.ua/> - юридична бібліотека (Україна)
14. URL: <http://www.vuzlib.net/> -економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники)
15. URL: <http://chitalka.info/pravoznavstvo.html> - безкоштовна студентська бібліотека юридичних ресурсів
16. URL: <http://lawbook.by.ru/> - бібліотека юриста
17. URL: <http://www.tarasei.narod.ru/uchebniki.html> - правова бібліотека
18. URL: <http://urka.ru/catalog.php?parent=57> – каталог юридических ресурсів
19. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського
20. URL: www.lawukraine.com - каталог юриста
21. URL: www.defence.com.ua - сам собі юрист

ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman
Умов.друк.арк.: 2,56. Зам. №34.

**Редакційно-видавничий відділ
видавництва УжНУ «Говерла»
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
dep-editors@uzhnu.edu.ua**